

Politiek concept 2

EUROPESE POLITIEK (II)

In het politiek concept (2) is onder de paragraaf "De Europese integratie" de volgende inleiding opgenomen:

"D'66 streeft naar een verdere uitbreiding van de samenwerking binnen de bestaande drie Europese gemeenschappen, EEG, EGKS en Euratom. De economische integratie zal daarbij de motor moeten zijn van de politieke integratie. Een enz."

Dit nu betekent impliciet dat de politieke integratie als doel op zichzelf wordt gezien. Dat dit hoogst eigenaardig is kan misschien het best aan de hand van een voorbeeld worden aangetoond.

Wij zijn bezig met de oprichting van een politieke partij. Daartoe gaan we statuten vaststellen, een bestuur kiezen, afdelingen oprichten, kortom we bouwen een (partij) organisatie op. Maar niemand zal toch willen beweren dat daarmee de kous af is, integendeel: velen hebben zich nog niet aan D'66 willen binden zolang niet duidelijk vaststaat welk doel de partij gaat nastreven, welke de richting van de partij zal zijn.

Iets dergelijks geldt natuurlijk ook op het Europese vlak: het is onzinnig een politieke eenheid op te bouwen, met alle instellingen die daarbij behoren, zonder dat men van tevoren een globale overeenstemming heeft bereikt over hetgeen men met deze macht wil gaan doen. Dit gebrek aan overeenstemming is mede oorzaak van de huidige impasse in de Europese ontwikkeling, omdat met name Frankrijk zich niet verder wenst te binden voordat het weet waar het met zijn partners aan toe is.

Het zal derhalve duidelijk zijn dat het ook voor D'66 noodzakelijk is aan te geven wat de partij als doelstelling van de Europese integratie ziet. Deze zou, zeer in het algemeen, bijv. kunnen zijn:

"Het doel van deze politieke integratie moet zijn dat een minder afhankelijk Europa aan de wereld een duidelijk eigen gezicht kan laten zien."

Het lijkt de moeite waard in een later stadium nog eens bij dit punt stil te staan.

Petten, 23 december 1966

H. Das

BUITENLANDSE POLITIEK

Het centrale thema dat de Nederlandse buitenlandse politiek dient te beheersen is: de Nederlandse bijdrage aan de vermindering van de internationale spanningen in de wereld.

D'66 stelt zich voor een buitenlands beleid te bevorderen dat gericht is op het doorbreken van verouderde ideologische uitgangspunten en denkpatronen. De spanningen in de wereld liggen voornamelijk op de volgende terreinen:

- de Oost-West verhouding;
- de Europese integratie;
- de toenemende welvaartsverschillen in de wereld;
- de dekolonisatie;
- de rassendiscriminatie.

De Oost- West verhouding

1) Nederland zal het initiatief moeten nemen tot een conferentie van landen aangesloten bij de NAVO en het Warschaupakt en de overige Europese landen. Een dergelijk initiatief zou in samenwerking met andere kleine Europese landen moeten worden ontwikkeld. Het doel van deze conferentie zou uiteindelijk moeten zijn: te komen tot verdere politieke ontspanning in Europa. Ter voorbereiding daarvan zal men zich in de beginfase bezig moeten houden met de verbetering van de betrekkingen op het gebied van handel, wetenschap, kunst en toerisme.

Toelichting: De tegenstellingen tussen Oost en West zijn lange tijd gesymboliseerd door militaire pakten. NAVO en Warschaupakt zijn beide overblijfselen van de oude spanningen, zoals die tijdens de Koude Oorlog in Europa heersten. Een beleid dat - zoals het onze - gericht is op het verminderen van internationale spanningen, zal elke poging om NAVO en Warschaupakt beide overbodig te maken, met kracht steunen.

*in samenwerking
samenwerking.*

*land
broad
(in de oost
oord, oost.)*

Administratie

*ontwikkelingshulp
of andere soortgelijke*

2) De vermindering van de spanning in Europa is nog niet zo ver gevorderd dat een militair bondgenootschap met de Verenigde Staten, in de vorm van de NAVO al gemist kan worden. Als in 1969 het NAVO-verdrag afloopt zal - in het licht van het streven naar ontspanning in de wereld - ernstig moeten worden overwogen of een dergelijk bondgenootschap nodig blijft.

Het lidmaatschap van de NAVO brengt met zich mee dat men ook de verplichtingen en konsekwenties ervan moet aangaan. Op marinegebied zal dit tot grotere specialisatie moeten leiden. Dit houdt in dat de kruisers en het vliegkampschip dienen te verdwijnen. | weg

Toelichting: De Nederlandse marine is te groot. Het is noch maritiem noch economisch doelmatig dat ons land zich blijft richten op het instandhouden van een grote vloot. Evenals andere kleine NAVO-landen moet Nederland zich gaan specialiseren op de taken die in oorlogstijd op de Noordzee en in het Kanaal van belang zijn, d.w.z. het openhouden van vitale zeeverbindingen aldaar door middel van onderzeebootbestrijding. Inkringing van de vloot zal niet ten koste gaan van de defensieve kracht van de NAVO, als in het kader van een grotere specialisatie bepaalde taken aan andere bondgenoten worden overgedragen. De omvang van de Nederlandse vloot mag niet gebaseerd zijn op nationaal prestige, vlagvertoon e.d.

3) Nederland dient in eerste aanleg - met zijn bondgenoten - de Duitse Bondsrepubliek te bewegen de zgn. Hallsteindoktrine op te heffen. ~~Vervolgens dient Nederland de D.D.R. te erkennen.~~

Toelichting: De boven voorgestelde conferentie zal tevens een bijdrage kunnen leveren tot de oplossing van het Duitse vraagstuk, dat hardnekkig een bron van spanning in de internationale verhoudingen dreigt te blijven. De Hallstein-doktrine (waarbij de Duitse Bondsrepubliek de diplomatieke betrekkingen verbreekt met die landen die de D.D.R. erkennen) draagt bij tot deze spanning en moet derhalve worden opgeheven. Het vrije verkeer tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn dient te worden gegarandeerd. Daarna zal een vredesverdrag met beide Duitslanden tot stand kunnen komen en kunnen de regeringen van beide staten zelf een eventuele hereniging aan de orde stellen.

4) Nederland moet ertoe overgaan de Oder-Neisse grens als officiële westgrens van Polen te erkennen. Bovendien zullen de huidige grenzen van Tsjecho-Slowakije met de Bondsrepubliek en de D.D.R. moeten worden erkend.

5) De kwestie-Vietnam vormt op het ogenblik de grootste bedreiging van de internationale vrede en veiligheid. De door beide zijden gehanteerde middelen tot oplossing van het konflikt schieten hun doel voorbij. De ook door de Amerikaanse regering nagestreefde onderhandelingen zonder voorwaarden vooraf zouden worden gediend door: ~~onmiddellijke en blijvende~~ stopzetting van de luchtbombardementen op Noord-Vietnam en erkenning van het Nationale Bevrijdingsfront als een van de onderhandelingspartners.

6) De diplomatieke erkenning door Nederland van de Chinese Volksrepubliek houdt in dat het regime op Formosa (Taiwan) niet langer als vertegenwoordiger van het Chinese volk mag worden beschouwd, dus ook niet in de Verenigde Naties. De konsekwentie hiervan is dat de zetel van China in de Verenigde Naties door de Chinese Volksrepubliek dient te worden bezet.

China + Taiwan leidt in VII.

Toelichting: Uit een oogpunt van internationale ontspanning is de isolering van de Chinese Volksrepubliek ongewenst en gevaarlijk. Dit dient het uitgangspunt te zijn van het beleid van de Nederlandse regering. Wanneer de Chinese Volksrepubliek China niet in de Verenigde Naties wenst te vertegenwoordigen, zal de zetel van China derhalve leeg dienen te blijven. Taiwan zal daarvoor als nieuw lid tot de Verenigde Naties kunnen toetreden.

7) Het Nederlandse beleid moet gericht blijven op voorkoming van verdere verspreiding van kernwapens en het bevorderen van het streven naar wapenbeheersing, wapenvermindering en ontwapening. Het is niet reëel hierbij de volkrijkste natie ter wereld buiten beschouwing te laten. De Chinese Volksrepubliek dient zo snel mogelijk bij de besprekingen aangaande deze vraagstukken te worden betrokken.

De Europese integratie

D'66 streeft naar een verdere uitbreiding van de samenwerking binnen de bestaande drie Europese gemeenschappen, EEG, EGKS en Euratom. De economische integratie zal daarbij de motor moeten zijn van de politieke integratie. Een toekomstig Europa in federatief verband dient gebaseerd te zijn op dezelfde beginselen van democratie en individuele vrijheidsrechten als D'66 nastreeft voor de Nederlandse samenleving. D'66 wijst alle tendenties die de openheid van de Europese integratie bedreigen af.

8) Bij de verdere uitbouw van de Europese gemeenschappen dient het streven naar ingrijpende democratisering en geografische uitbreiding centraal te staan. Met name dient spoedige toetreding van Engeland en de andere EVA-landen te worden bevorderd. Dit mag evenwel niet leiden tot vertraging in het proces van Europese integratie of aantasting van de supranationale beginselen van deze samenwerking.

9) Het Europese parlement dient met spoed te worden uitgebouwd tot een door middel van rechtstreekse verkiezingen samengesteld parlement.

Toelichting: Een verdergaande democratisering van de Europese gemeenschappen betekent in de eerste plaats de uitbouw van het Europese parlement in overeenstemming met de desbetreffende artikelen in het Verdrag van Rome. Het Europese parlement dient thans de organisatie hiervan ter hand te nemen. In een later stadium zullen de taken van het Europese parlement, de Ministerraad en de Europese Commissie opnieuw en in onderling verband aan de orde moeten worden gesteld. Dit geldt tevens voor de taken van de nationale overheden en parlementen ten opzichte van de Europese organen. De gedachten van D'66 gaan hier uit naar een verschuiving van het zwaartepunt van de Ministerraad naar de Commissie. De Raad zou meer de rol krijgen van een landenvertegenwoordiging, te vergelijken met de Amerikaanse Senaat.

10) Nederland moet zijn bijdrage aan de ontwikkelingshulp tot 900 miljoen gulden verhogen. Continuïteit en nazorg der ontwikkelingsprojecten verdienen speciale aandacht. Een middel daartoe is het benoemen van speciale medewerkers bij de Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigingen in de ontwikkelingslanden om daarop toe te zien.

Toelichting: Uit een oogpunt van sociale rechtvaardigheid dienen de rijke landen bewust een deel van hun welvaartsstijging af te staan aan de arme landen. De thans nog toenemende welvaartsverschillen in de wereld vormen tevens een terrein van internationale spanningen. Nederland dient ook hier bij te dragen aan de vermindering van die spanningen. De hulpverlening aan ontwikkelingslanden dient als onderdeel van de buitenlandse politiek te worden beschouwd en in het overheidsapparaat te worden opgedragen aan een staatssecretaris van buitenlandse zaken. De bijdrage van Nederland dient jaarlijks opnieuw te worden vastgesteld naar de onmiddellijke behoeften en naar draagkracht. Voor 1967 komt men dan tot de volgende berekening:

a) de draagkracht: De Nederlandse bijdrage is, in vergelijking met andere donorlanden, bescheiden. In 1965 bedroeg de totale door 13 landen verleende ontwikkelingshulp 20 miljard gulden. Nederland gaf hiervan in 1965 300 miljoen gulden of $1\frac{1}{3}\%$ van het totaal (in 1966 uitgebreid tot 400 miljoen gulden). Om de relatieve achterstand op andere donorlanden weg te werken, zou Nederland zijn bijdrage met 50% moeten verhogen tot 600 miljoen gulden.

b) de onmiddellijke behoefte: Bovendien dient de omvang van de hulpverlening afgestemd te zijn op de mogelijkheid van onmiddellijke aanwending. Deze bedraagt - volgens schattingen van de Wereldbank - ca. 30 miljard gulden. Dit betekent dus dat het bovengenoemde bedrag nog eens met 50% moet worden verhoogd, wil Nederland een relatief gelijke bijdrage tot leniging van de behoefte leveren. Men komt op deze wijze tot een bedrag van ca. 900 miljoen gulden (thans ca. $1,2\%$ van het nationale inkomen).

11) Nederland kan een eigen bijdrage leveren tot de verhoging van de landbouwproduktie in de ontwikkelingslanden, o.a. door middel van hulp bij onderwijs en opleiding.

12) De belangstelling voor de problemen van het ontwikkelingswerk moet door een actief, gericht en continu voorlichtingsbeleid worden gestimuleerd.

13) Verlening van vrijstelling van militaire dienst dient een grotere toevloed van vrijwilligers en een grotere mogelijkheid tot inzet van vrijwilligers voor ontwikkelingswerk in de arme landen te bevorderen.

14) Het ontwikkelingsbeleid op lange termijn moet zich richten op een veranderende arbeidsverdeling in de wereld. Dit vereist - waar mogelijk - bevordering van industrialisering met name de vestiging van arbeidsintensieve bedrijfstakken. Dit moet parallel lopen met een systeem van tariefpreferenties en het sluiten van grondstoffenovereenkomsten.

Dekolonisatie

15) Een deel van de internationale spanning wordt veroorzaakt door de naweeën van het dekolonisatieproces. Ook de laatste overblijfselen van het kolonialisme in de wereld, zoals Angola en Mozambique, dienen te verdwijnen.

16) Voor Nederland betekent zulks voorts dat ook Suriname en de Nederlandse Antillen zo spoedig mogelijk onafhankelijkheid dienen te verwerven.

~~Toelichting: Het belang van Suriname en de Antillen bij een oriëntatie op en integratie met het Zuidamerikaanse en Caraïbische gebied weegt zwaarder dan de deels op financiële gronden gebaseerde wil om binnen het Koninkrijk te blijven. De ontwikkelingshulp aan deze beide landen kan, na verwerving van onafhankelijkheid, worden voortgezet.~~

Rassendiscriminatie

17) Iedere vorm van rassendiscriminatie is in strijd met de rechten van de mens en moet daarom overal krachtig worden bestreden. Daarom veroordeelt D'66 principieel de Zuid-afrikaanse apartheidspolitiek.

Toelichting: De Nederlandse regering behoort, waar mogelijk, van deze veroordeling op de meest ondubbelzinnige wijze blijk te geven, mede om in het buitenland het misverstand te bestrijden als zou het Nederlandse volk zich om historische redenen thans nog speciaal met de blanke bevolking van Zuid-Afrika verbonden voelen.

Openheid en de buitenlandse politiek

18) De presentatie van het buitenlandse beleid moet steeds in grote openheid geschieden. De participatie van alle groeperingen in Nederland aan de openbare discussie over het buitenlandse beleid dient daarbij te worden gestimuleerd, bijv. door via de televisie uitgezonden openbare "hearings" van de commissie van buitenlandse zaken in de Tweede Kamer. De minister van buitenlandse zaken dient van elke belangrijke buitenlandse conferentie waaraan Nederland heeft deelgenomen, verslag uit te brengen aan het parlement. D'66 acht ook deze openheid een essentieel onderdeel van de demokratisering van de Nederlandse politieke verhoudingen.

LANDBOUW

. De Nederlandse Land- en Tuinbouw zullen in de komende jaren steeds meer worden geconfronteerd met de gevolgen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de E.E.G.

Aanpassingen aan de snel wijzigende omstandigheden zullen soepel en op verantwoorde wijze mogelijk moeten worden gemaakt.

In deze situatie dient als uitgangspunt voor het Overheidsbeleid, dat de in land- en tuinbouw rationeel aangewende arbeid een beloning verdient, die het de agrarische bevolking mogelijk maakt deel te hebben aan de algemene welvaart. Overheid en georganiseerd bedrijfsleven hebben op dit terrein een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Markt- en prijsbeleid

- 1) De concurrentiepositie van de Nederlandse land- en tuinbouw mag door de werking van het gemeenschappelijk landbouwbeleid niet nadelig worden beïnvloed.

Toelichting: Vanaf 1968 zal het grootste deel van de landbouwproduktie vallen onder de werking van het gemeenschappelijk markt- en prijsbeleid van de E.E.G.

Voorkomen moet worden dat de Zes Lid-Statens een ongecoördineerd subsidiebeleid blijven voeren, dat de concurrentievoorwaarden van Nederlandse produkten op de Europese markt ongunstig beïnvloedt.

- 2) Teneinde de consument mede deel te doen hebben aan de voordelen van een rationele produktie dienen afzet en distributiekkanalen te worden vereenvoudigd.

Toelichting: In het raam van het gemeenschappelijk landbouwbeleid in de E.E.G. zal worden gestreefd naar een zodanige prijsvorming, dat de vakbekwame producent op het goed geleide, efficiënte bedrijf zich van een redelijk inkomen kan verzekeren enerzijds, anderzijds

zal bij de prijsvorming ook rekening worden gehouden met de wens de Europese Gemeenschap open te houden voor het handelsverkeer met andere landen.

Het nagestreefde redelijke inkomen kan ook worden bereikt door de afzet van landbouwprodukten zodanig te bundelen dat de onderhandelingspositie van de producenten wordt verbeterd en daar waar nodig, het aantal schakels tussen producent en consument te verkleinen. Dit kan tot gevolg hebben dat bij gelijkblijvende consumptieprijzen het prijspeil voor de producenten in sommige gevallen niet onaanzienlijk zal kunnen stijgen.

De producenten zullen zich tevens bewust moeten richten op de eisen die de afnemers aan de kwaliteit van het produkt stellen.

Zelfwerkzaamheid van de producenten in samenwerking met handel en verwerkende industrieën moet worden gestimuleerd en zonedig met wettelijke maatregelen worden vergemakkelijkt.

3) Bij het ontwerpen van streek- en bestemmingsplannen moet het agrarisch bedrijfsleven meer worden betrokken.

Toelichting: De grond is voor het merendeel der agrariërs het belangrijkste produktiemiddel. De wijze waarop de medewerking van het agrarische bedrijfsleven nu is geregeld, is per provincie verschillend. Het is noodzakelijk dat in deze materie, die voor de landbouw bijzonder belangrijk is, het bedrijfsleven voldoende wordt betrokken.

4) Ruilverkavelingen dienen te worden bevorderd.

Toelichting: De overheid dient het ruilverkavelingsprogramma te vergroten, omdat ruilverkavelingen het voornaamste middel zijn om tot een moderne en doelmatige bedrijfsvoering te komen. Het bereiken van een zo hoog mogelijk rendement dient daarbij voorop te staan. Het perfectionisme, dat de ruilverkavelingen thans vaak kenmerkt dient te worden bestreden.

5) Afvloeiing uit de landbouw is noodzakelijk. Dit proces dient sociaal verantwoord te verlopen. De overheid zal de financiële consequenties hiervan dienen te aanvaarden.

Toelichting: In de Europese Gemeenschap zal de landbouw een steeds kleinere plaats gaan innemen.

Bepaalde prognoses geven aan dat in 1970 2 mln mensen minder in de landbouw werkzaam zullen zijn dan nu. Om dit afvloeiingsproces maatschappelijk verantwoord te doen verlopen moet het Ontwikkelings- en Saneringsfonds over de nodige middelen beschikken. Daarbij zal worden onderzocht of de huidige afvloeiingsregelingen geheel aan hun doel beantwoorden.

Ook het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds zal aan een soepel verloop van dit proces moeten mede werken.

Om- en herscholingsfaciliteiten zullen, waar nodig, moeten worden uitgebreid.

Dit beleid, gericht op de aanpassing van de agrarische sector aan de veranderde omstandigheden kan slechts slagen wanneer daarnaast actief (regionaal) industrialisatiebeleid wordt gevoerd voor de noodzakelijke opvang van de daarvoor in aanmerking komende afvloeiende agrariërs.

Op deze wijze kan de landbouw bijdragen aan de economische groei van Nederland:

- enerzijds door op goedgeleide, aangepaste bedrijven een produktie te voeren die afgestemd is op de behoefte en kwaliteiten van de consument;
- anderzijds doordat zij die geen plaats meer vinden in land- en tuinbouw, bijdragen aan het vergroten van de industriële produktie.

6) Om een zelfstandige ondernemingsgewijze produktie in de landbouw te kunnen handhaven zullen maatregelen moeten worden getroffen die de bedrijfsovername bij generatiewisseling vergemakkelijken. Een goede maatregel zou zijn de versoepeling van de huidige fiscale regelingen.

7) Vormen van samenwerking en oprichting van Verenigingen voor Bedrijfsverzorging moeten worden gestimuleerd, opdat de agrariërs over evenveel vrije tijd kunnen beschikken als andere bevolkingsgroepen in Nederland.

Toelichting: De werktijden in de agrarische sector zijn door de bijzondere structuur en door de speciale wijze van produceren vaak aanzienlijk langer dan in vergelijkbare takken van niet-agrarische bedrijven.

8) De kapitaalvoorziening t.b.v. de landbouw moet vergemakkelijkt worden.

Toelichting: De ondernemer, die een (ook voor de toekomst) levensvatbaar bedrijf leidt en beantwoordt aan zekere normen van vakbekwaamheid, moet het benodigde kapitaal aan kunnen trekken, wanneer hij de doelmatigheid van zijn bedrijf wil vergroten of zijn bedrijf wil uitbreiden. Het Borgstellingsfonds voor de landbouw zal hierbij een grotere en actievere rol moeten spelen.

9) De stemmingsprocedure in een ruilverkaveling moet worden gedemocratiseerd.

Toelichting: De huidige praktijk is, dat bij de stemming over het al of niet uitvoeren van een ruilverkaveling degenen die niet hebben gestemd, geacht worden vóór te hebben gestemd. Aangezien de voordelen van de ruilverkaveling in eerste instantie aan de belanghebbenden toevallen, moeten zij zich over het al of niet houden van een ruilverkaveling op normale democratische wijze uit kunnen spreken.

10) In het kader van de democratisering van de P.B.O.'s behoren de bestuursleden van het landbouwschap door de

heffingsplichtigen te worden gekozen.

Toelichting: Het Bestuur van het Landbouwschap bestaat uit vertegenwoordigers van het georganiseerde bedrijfsleven. Niet-georganiseerden hebben, ofschoon ook heffingsplichtig, geen stem bij het samenstellen van het Bestuur.

ONDERWIJS EN WETENSCHAP

Onderwijsbeleid betreft de taak van de overheid bij de vorming van mensen van vandaag voor de samenleving van morgen. Onderwijsbeleid moet dus op een zich steeds verder ontwikkelende visie over de toekomst van onze samenleving steunen, een visie waartoe permanente studie en onderzoek nodig zijn. De toekomstige Nederlandse samenleving zal er een zijn

- vol van mensen en dus in sterke mate gezonde intermenselijke verhoudingen vragend, verantwoordelijkheidsbesef, verantwoording jegens elkaar en samenwerking;
- met een hoge mate van technische perfectie (automatisering) en dus een behoefte aan hoogwaardiger en technischer arbeid;
- waarin de nadruk op directe produktieve arbeid wijkt voor een op dienstverlenende arbeid zodat heropvoeding tot dienstbaarheid nodig is;
- met voor grote bevolkingsgroepen minder arbeidsuren en meer vrije tijd, als gevolg waarvan bij de mensen het vermogen verondersteld wordt zelf aan hun tijd zin te geven;
- die steeds sneller verandert, waardoor onderwijs in de vorm van her- en bijscholing voor iedereen gedurende zijn hele leven taak blijft;
- waarin een verschuiving plaats heeft van uitvoerende taken naar voorbereidende taken en het accent op onderwijs, onderzoek en planning gaat vallen. Deze moeten als investering ten behoeve van de produktie worden gezien;
- die nog sterker dan nu deel uitmaakt van de internationale samenleving.

Onderwijs, op die samenleving gericht, moet de totale persoonsontplooiing en niet alleen het intellect bevorderen met een accent op het logische en het sociale denken, het verantwoordelijkheidsgevoel, de levensbeschouwelijke vorming en het expressievermogen. Het ontbreken van geld mag voor niemand een hindernis vormen het onderwijs te ontvangen dat hij nodig heeft. De maatregelen moeten er vooral op gericht zijn de totale persoonsvorming mede met het oog op de eisen van de toekomstige samenleving in het onderwijs veilig te stellen.

Lager en middelbaar onderwijs

- 1) De vrijheid van onderwijs en de financiële gelijkstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs zijn voorwaarden voor het op de totale persoonsvorming gerichte onderwijs. De coördinatie tussen overheid en de verschillende richtingen van het bijzonder onderwijs moet worden verbeterd.

- 2) De democratisering van het onderwijs vraagt eerst en vooral een uitgebreide voorlichting aan de ouders van kinderen die van de lagere school naar het voortgezet onderwijs overgaan. Juist bij de oordeelsvorming over de schoolmogelijkheden van een leerling moet de school in nauw overleg staan met de ouders. Op den duur zullen overheid en onderwijsorganisaties moeten komen tot oprichting van een instituut voor studie en onderzoek dat tot taak krijgt maatregelen te ontwerpen waardoor de samenwerking tussen school en gezin bevorderd wordt.

- 3) Het onderwijs moet de waardering voor andere culturen en van het solidariteitsbesef met de mens in nood bevorderen.

- 4) Verplichte schoolgelden kunnen worden afgeschaft. Daarnaast kunnen de ouders worden gestimuleerd vrijwillige bijdragen te geven, o.a. door deze bijdragen fiscaal aftrekbaar te maken.

- 5) De Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs, die kort geleden werd opgericht, moet een veel ruimere taak krijgen dan thans is voorzien. Deze Stichting zou met name research kunnen verrichten op het gebied van het gebruik van massamedia en geprogrammeerde instructies voor het onderwijs.

- 6) Bij het talenonderwijs op alle scholen is praktische taalbeheersing essentieel. Aan de expressie (handvaardigheid, tekenen, toneel, muziek), de levensbeschouwelijke, de maatschappelijke en de sociale vorming wordt in het onderwijs en in het kader van de overige schoolactiviteiten tot dusver veel te weinig aandacht besteed.

- 7) Aan iedere school zou een dusdanig ruim diensturenpakket moeten worden toegekend dat meer tijd besteed kan worden aan studiebegeleiding, stafoverleg en gewenste functionele assistentie van de schoolleiding.

8) Vervanging van het jaarklassensysteem door een systeem waarbij leerlingen - ook van verschillende leeftijd - kunnen samenwerken en gezamenlijke opdrachten uitvoeren, waarbij bevordering per vak mogelijk wordt en een betere aansluiting op de individuele belangstelling van de leerlingen wordt verkregen, een en ander met name ter oplossing van het zitten-blijversprobleem.

9) Conservatoria, academies voor beeldende kunsten, kunstnijverheidsscholen, toneelscholen en daarmee te vergelijken instellingen hebben mede tot taak leraren en onderwijzers op te leiden.

10) Regelmatige her- en bijscholing voor alle kleuterleiders, onderwijzers en leraren. Expressievakken vormen een onderdeel van hun opleiding, al dan niet in het kader van de paedagogisch-didactische voorbereiding.

Wetenschappelijk onderwijs

11) De overheid dient grote aandacht te besteden aan de maatschappelijke gevolgen van verdere ontwikkelingen op natuurwetenschappelijk, technisch en medisch terrein.

12) Het wetenschappelijk onderzoek zal verder moeten worden gestimuleerd, waarbij gestreefd moet worden naar internationale samenwerking en taakverdeling in E.E.G. verband.

13) Prioriteiten ten aanzien van kostbare wetenschappelijke onderzoeken dienen met grote zorg centraal te worden vastgesteld.

14) De financiering van het natuurwetenschappelijke, technische en medische wetenschappelijke onderzoek zal moeten geschieden op basis van goedgekeurde projecten.

15) Mede in verband met de reeds in de punten 13 en 14 genoemde noodzaak tot coördinatie van het wetenschappelijk onderzoek is het gewenst dat het benoemingsbeleid bij universiteiten en hogescholen wordt afgestemd op de toegedachte wetenschappelijke taak. Uiteraard moet bij benoemingen ook gelet worden op de onderwijstaak.

Toelichting: Er is een aantal ontwikkelingen gaande in de natuurwetenschappen, de medische wetenschap en de techniek, die grote maatschappelijke gevolgen kunnen hebben. Aan een centrale coördinatie valt dan ook niet te denken. De financiering zal veel beter dan thans geschiedt geregeld moeten worden. Ook de maatschappelijke gevolgen van de snelle veranderingen en de resultaten ervan moeten bestudeerd worden. ZWO en TNO moeten in de coördinatie betrokken worden.

16) Bij de benoemingsprocedure van hoogleraren en lectoren zal meer openheid betracht moeten worden.

Toelichting: De gedachten gaan uit naar de vervanging van de benoemingscommissie uit de faculteit door een commissie van vijf man, te weten twee leden van de betrokken faculteit, twee van zusterfaculteiten en één van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. De commissie zou dan bij het benoemingsvoorstel haar overwegingen moeten voegen, mede ten aanzien van door zusterfaculteiten gesuggereerde doch niet geaccepteerde kandidaten.

17) Door regionale samenwerking van instellingen van wetenschappelijk onderwijs kan onnodige duplicatie bij het onderwijs vermeden worden. Dit houdt onder meer in dat aparte colleges gegeven moeten worden voor studenten die van elders komen.

18) De wetenschappelijke staf dient medezeggenschap te hebben bij het opstellen van studie- en examenprogramma's terwijl ook de studenten daarbij moeten worden gehoord.

19) Studenten moeten de mogelijkheid hebben bij een onafhankelijke instantie in beroep te gaan tegen tentamen- en examenresultaten.

20) De steeds toenemende toepasbaarheid van logische/kwantitatieve technieken en informatieverwerkende apparatuur maakt het gewenst dat een opleiding in het gebruik van deze technieken in vele studieprogramma's wordt opgenomen.

Toelichting: Ieder die met computers te maken krijgt (ingenieurs, natuurwetenschappelijk geschoolden, economen, psychologen, sociologen, bedrijfsjuristen, sommige medici) zal op de hoogte moeten zijn van de principes die aan een automatische informatieverwerking ten grondslag liggen.

21) Door het instellen van licentiaatsexamens (leraarsopleiding) en baccalaureaatsexamens (opleiding voor functies in industrie en bedrijfsleven) kan in vele gevallen een afgeronde studie verkregen worden en kan de studieduur voor grote groepen studenten belangrijk worden verkort. Tevens kunnen dan een aantal niet-universitaire opleidingen voor praktijkexamens binnen de universiteit worden geïntegreerd.

22) De universiteit behoort in belangrijke mate bij te dragen tot de verdere scholing en eventuele herscholing van afgestudeerden.

23) Voor de financiering van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek dient de overheid te beschikken over een duidelijk plan waarin de toewijzing van personeel en gelden voor meerdere jaren geregeld is. Dit plan moet jaarlijks worden aangepast aan nieuwe ontwikkelingen en inzichten.

24) De financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs moet tot de universiteiten en hogescholen worden doorgetrokken op voorwaarden die de coördinatie van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek waarborgen.

25) Bij de besteding van de toegewezen gelden is het gewenst dat de centrale overheid zich beperkt tot een achteraf beoordelen van het gevoerde beleid op basis van daartoe periodiek te verschaffen financiële en andere overzichten.

26) Bij de toewijzing van gelden moet rekening gehouden worden met de kosten van noodvoorzieningen tengevolge van de bestaande achterstand in de universitaire bouw, alsook met de exploitatiekosten van gereedgekomen nieuwe gebouwen.

27) Plannen tot oprichting van nieuwe universiteiten of hogescholen, dan wel tot instelling van nieuwe faculteiten of studierichtingen aan bestaande universiteiten/hogescholen dienen uitsluitend getoetst te worden op hun doelmatigheid,

waarbij als alternatief de uitbreiding van bestaande universiteiten/hogescholen dan wel faculteiten/studierichtingen gesteld moet worden. ~~Provinciale of gemeentelijke trots mogen hierbij geen rol spelen.~~

28) De universiteit moet zorg dragen voor goede studentenvoorzieningen. Zo zullen de huisvestingsmogelijkheden voor studenten kwalitatief en kwantitatief verbeterd moeten worden. ~~Sport moet ingepast worden in het leerprogramma.~~

CULTUUR

De partij staat een actief cultuurbeleid voor. Meer dan tot nu toe, moet ook de jeugd actief worden betrokken in alle cultuur uitingen.

1) Vernieuwingen in het onderwijs, op het terrein van de kunst, de volksontwikkeling en de jeugdvorming moeten op elkaar worden afgestemd.

Toelichting: De jeugd kan actief worden betrokken bij de kunst doō naast tekenen andere "expressievakken" als onderdeel van het leerprogramma op de lagere en middelbare scholen op te nemen. De kunstbeleving kan worden bevorderd, door kunstenaars, waar mogelijk, aan te trekken als leerkrachten voor deze vakken.

2) Kunstbeoefening door amateurs moet worden gestimuleerd.

Toelichting: De gemeentelijke overheden kunnen dit stimuleren o.a. door ateliers en andere ruimten gratis ter beschikking te stellen. Kunstbeoefening door amateurs bevordert de territoriale en sociale spreiding van cultuur en schept een gunstige voedingsbodem voor de beroepskunst. De amateurs vormen een goede klankbodem voor beroepskunstenaars. Bovendien wordt het ontdekken van (kunstzinnig) talent vergemakkelijkt.

3) Naar het voorbeeld van de Arnhemse toneelgroep Theater, moet ook een toneelgezelschap voor het noorden van het land en één voor het zuiden van het land worden opgericht. Dit laatste zou in samenwerking met de Belgische overheid tot stand kunnen komen.

4) De filmkeuring moet worden afgeschaft.

Toelichting: De filmkeuring is overbodig omdat

de overheid altijd achteraf een film uit de roulatie kan nemen als deze in strijd is met de openbare orde of goede zeden.

5) Het Benelux-verdrag biedt de mogelijkheid de culturele banden van Nederland en het Nederlandstalig gedeelte van België te verstevigen. Hieraan zou meer concrete vorm kunnen worden gegeven door een Raad voor de Nederlandse cultuur in te stellen.

Radio en televisie beleid

6) De partij is voor het invoeren van een nationale omroep in Nederland. Bij een nationale omroep wordt gedacht aan een onafhankelijke organisatie vergelijkbaar met de B.B.C. in Engeland, die een geheel programma verzorgt, maar concurreert met andere omroeporganisaties.

Toelichting: Deze nationale omroeporganisatie moet de verantwoordelijkheid dragen zowel door landelijke als regionale radio- en televisie-programma's.

De leiding van deze organisatie dient te berusten bij een onafhankelijke raad van bestuur. De huidige omroepverenigingen zullen een eigen plaats in een nieuw bestel kunnen krijgen. In het definitieve bestel moet de ether vrij toegankelijk zijn voor een ieder die dat wenst.

Elk omroepbedrijf moet zichzelf kunnen bedruipen en kan bijgevolg geen aanspraak meer maken op overheids-financiering.

Omdat de omroepbedrijven met elkaar in concurrentie treden is het resultaat hiervan, dat het publiek bepaalt welk bedrijf levensvatbaar is.

Opleiding voor kunstenaars

7) Er moeten naast de akademies voor beeldende kunsten en de conservatoria, nationale laboratoria worden ingericht, bij voorkeur verbonden aan technische hogescholen waar beeldende kunstenaars en musici de mogelijkheden van licht en geluid kunnen onderzoeken en waar synthetische materialen worden onderzocht op hun bruikbaarheid voor creatieve werkzaamheden.

Toelichting: De hedendaagse kunst laat zich moeilijk catalogiseren naar de traditionele categorieën van literatuur, beeldende kunsten, muziek, toneel, ballet etc. Zij kan ook niet langer als een uitsluitend produkt van het handwerk worden beschouwd. Reeds op dit moment zijn kunstwerken vaak mede het resultaat van wetenschappelijk technisch onderzoek. De bestaande opleidingen voor kunstenaars zijn echter nog steeds gebaseerd op de onderrichting van het artistieke handwerk en als zodanig ontoereikend. Er bestaat behoefte aan instituten, die het vervolg leveren op de kunstdidaktiek van het Bauhaus (1919-1933), waarvan de opzet was de kunst voor isolering te behoeden en haar te doen beantwoorden aan algemene maatschappelijke en technische eisen. Wanneer de kunst een ruimere functie wil gaan vervullen dan die van individuele expressie, dan moet haar de aansluiting gegeven worden met de moderne technische ontwikkeling. De opleiding tot kunstenaar moet daarop berekend zijn.

RECHTSPOSITIE VAN DE MILITAIREN

1) D'66 stelt de spoedige instelling voor van een studie-commissie die, onder parlementaire auspiciën, een onderzoek moet instellen naar de werkelijke waarde van de grondslagen waarop de disciplinaire opleiding van de militair in vredetijd berust. Dit moet een niet-militaire commissie zijn, bestaand uit sociologen en psychologen, eventueel bijgestaan door militaire adviseurs.

2) D'66 IS VAN oordeel dat de celstraf als disciplinaire maatregel geheel verouderd is en uit het systeem dient te verdwijnen.

Toelichting: Er gaan in de burgermaatschappij allang serieuze stemmen op, die het nut van de celstraf in de strafprocedure in ge-gronde twijfel trekken, zelfs indien toe-gepast voor ernstige misdrijven. In dit licht gezien acht D'66 het onaanvaardbaar dat in de militaire samenleving cellulaire opsluiting nog geldt als disciplinaire maatregel voor zelfs de geringste overtredingen.

3) D'66 ZAL ervoor ijveren dat de militair die de Nederlandse strafwet overtreedt, zich moet verantwoorden voor de burgerlijke strafrechter.

Toelichting: Op dit ogenblik geldt de wet dat de Nederlandse militair, die in vredes-tijd in conflict komt met het Wetboek van strafrecht, zich voor de militaire rechter moet verantwoorden. D'66 acht het een ele-mentaire eis van democratie en rechtvaar-digheid dat de behandeling van deze zaken - evenals in verscheidene andere Europese landen - voor de strafrechter in de burger-lijke maatschappij dient. Immers, de funda-mentele rechtsorde eist dat iedere Neder-lander, en dus ook de militair, een gelijke rechtsbehandeling krijgt.

4) D'66 IS VAN oordeel dat de stemgerechtigde militair de gelegenheid dient te krijgen zijn stemrecht in zijn woon-plaats uit te oefenen.

Toelichting: Een dienstplichtig soldaat kan thans bij volmacht stemmen. Dit stemmen bij volmacht creëert in de praktijk echter een hinderpaal, die voor vele Nederlanders onder de wapenen onoverkomelijk blijkt.

5) D'66 wenst, dat iedere militair even vrij als alle andere burgers kennis kan nemen van alle publicaties.

Toelichting: Op dit ogenblik oefent de Nederlandse militaire overheid een drastische censuur uit op publicaties, vooral op politieke gronden. Dit acht D'66 geheel onaanvaardbaar.

VERKEER

Een steeds groter gedeelte van de Nederlandse bevolking woont in grote stedelijke agglomeraties. Een goed functionerend verkeer - waaraan met de dag meer ontbreekt - is voor de leefbaarheid van deze agglomeraties essentieel. Ook het goed functioneren van het gehele landelijke verkeerswezen is niet mogelijk zonder dat de ontwikkeling van de voorzieningen binnen deze agglomeraties minstens gelijke tred houdt met die daarbuiten. Op het ogenblik is zulks niet het geval. Zonder het belang te ontkennen van de ontwikkeling van een goed rijkswegennet, van goede spoor- en waterwegfaciliteiten en van de ontwikkeling van een nationaal luchtverkeer, moet in de huidige situatie de hoogste prioriteit toegekend worden aan het inhalen van de achterstand in de verkeersfaciliteiten van de grote, stedelijke agglomeraties. Daarbij moet de technische organisatie van het stedelijk verkeer zodanig worden omgebogen, dat aan het openbaar vervoer meer eigen ruimte wordt gegeven. Onder handhaving van het zelfbestuur door gemeentelijke (en te zijner tijd door districtsoverheden) en onder invoering van nieuwe vormen van plaatselijke verkeersbelastingen dient de financiële last van deze reorganisatie grotendeels te rusten op het rijk. Hoe de financiering ook geschiedt, het verkeer blijft naar de mening van de partij behoren tot die vormen van openbare en particuliere dienstverlening, waarvoor de kosten uit opbrengsten (belastingen op het verkeer en tarieven) gedekt moeten worden.

1) De oplossing van de verkeersvraagstukken binnen de grote stedelijke agglomeraties is betrekkelijk verwaarloosd. Om deze situatie op te heffen moeten de stedelijke overheden in veel ruimere mate financiële steun van het rijk krijgen. Uit het wegenfonds dienen uitkeringen te worden verstrekt. Bovendien moeten de gemeenten of agglomeratie-besturen, wanneer zij eenmaal tot stand gekomen zijn, bij wet in de gelegenheid gesteld worden stedelijke opcenten op de motorrijtuigenbelasting te heffen.

2) In stedelijke agglomeraties zullen in snel tempo technische voorwaarden geschapen moeten worden, waardoor een regelmatig functioneren van het openbaar vervoer mogelijk wordt. Het invoeren van gescheiden banen voor openbaar en overig verkeer en het instellen van langparkeerverboden dienen als belangrijkste maatregelen. Voor het autoverkeer dienen in samenwerking tussen plaatselijke overheid en particulieren rentabele langparkeergelegenheden te worden gesticht.

3) De boetebepalingen in de verkeerswetgeving dienen zodanig herzien te worden, dat bij herhaalde overtredingen oplopende boetes, met veel hogere maxima dan de huidige, geheven kunnen worden. Bij veelvuldige herhaling moet hechtenis een normale sanctie zijn om naleving van verkeersregels af te dwingen.

4) Bij het opleggen van belastingen op het verkeer en het vaststellen van tarieven voor vervoersdiensten dient een normale rentabiliteit van de verleende diensten doelstelling. Daarbij zal dan een toerekening naar verkeersdeelnemers worden toegepast, die zo ver verfijnd is als economisch verantwoord mag heten.

RUIMTELIJKE ORDENING

1) De ruimte in Nederland is beperkt. Om de regering in staat te stellen ter zake een zo verantwoord mogelijk beleid te voeren, dient een speciale minister voor de ruimtelijke ordening te worden benoemd, die voor dit beleid tegenover het parlement de verantwoordelijkheid van de hele regering draagt.

Toelichting: Door de toenemende industrialisatie, de behoeften van het verkeer en de woning- en recreatiebehoeften van een groeiende bevolking zal de organisatie van de ruimte in Nederland in de komende jaren steeds meer de aandacht vragen. Het leefbaar blijven van ons land zal in belangrijke mate afhangen van de beslissingen die nu worden genomen op het niveau van de centrale overheid, de provincies en de gemeenten. Strakke coördinatie op alle niveaus is daarom noodzakelijk, ook omdat de inrichting van de ruimte in Nederland mede wordt bepaald door de ontwikkelingen in onze nabuurlanden. Door voortdurende en actieve voorlichting zal het Nederlandse volk duidelijk moeten worden gemaakt dat een verantwoorde inrichting van de ruimte aanzienlijke offers zal vragen. Deze offers zullen komen te liggen op het terrein van de overheidsuitgaven en de daaraan verbonden financiële konsekventies en in de onvermijdelijke aanpassing van de huidige opvattingen over privé-eigendom aan de eisen van het gemeenschappelijk belang.

WONINGBOUW

De woningnood wordt voor een groot deel veroorzaakt door een onjuiste bezetting van de bestaande woningvoorraad. Door een vrijere woningmarkt zal vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd; zal een grotere doorstroming worden bereikt. Een vrijere woningmarkt zal tot gevolg hebben dat de huren omhoog gaan.

1) Subsidies voor de woningbouwers zullen moeten worden afgeschaft. In plaats daarvan krijgen de minst draagkrachtige huurders een huurbijslag. Als overgangsmaatregel krijgen de andere inkomensgroepen die de dupe worden van de afschaffing van de subsidies op de woningbouw een tijdelijke huurbijslag.

2) Het eigen woningbezit kan worden gestimuleerd door aflossing van de opgenomen hypotheek tot een bedrag van f. 3.000,- per jaar aftrekbaar te maken voor de inkomstenbelasting.

3) Het doelmatig bouwen kan worden bevorderd door:
a. het doorvoeren van uniforme bouwvoorschriften;
b. de invoering van een architectenwet die waarborgen dient te scheppen tegen het ontwerpen door ondeskundigen; dit kan tevens de overheidsbemoeing bij het bouwen verminderen;
c. het klassificeren van aannemersbedrijven naar financiële en technische capaciteiten.

4) Bouwkostenverlaging kan worden doorgevoerd door:
a. het inschakelen van een onafhankelijke kostprijsdeskundige als adviseur van architect, aannemer en opdrachtgever;
b. het opstellen van uniforme bouwvoorschriften.

VOLKSGEZONDHEID

In de volksgezondheid dient de mens centraal te staan d.w.z. allen die de volksgezondheid behartigen - overheid en particuliere instellingen - moeten in dienst staan van het individu.

Kunnen op het terrein van de gezondheidszorg de lokale instanties meer op de voorgrond staan, in de sfeer van de gezondheidsbescherming, d.w.z. drinkwatervoorziening, lucht- en watervervuiling en lawaaibestrijding dient de nadruk te vallen op de taak van de centrale overheid.

Gezondheidszorg

1) D'66 is van oordeel dat een adequate Gezondheidszorg voor alle ingezetenen zonder discriminatie tussen fonds- en particulier patiënten verzekerd moet zijn.

De overheid heeft tot taak met financiële en andere middelen voor voldoende voorzieningen op dit gebied te zorgen.

Met name moet ten spoedigste een wet tot stand komen die de bouw van ziekenhuizen in Nederland coördineert. Een nauwere samenwerking tussen ziekenhuizen om tot doelmatiger exploitatie te komen moet worden bevorderd. Het huidige peil van overheidsuitgaven t.b.v. de Gezondheidszorg is aan de lage kant. Bij een te ondernemen studie naar de wijze hoe de overheidsbijdrage kan worden verhoogd moet een grotere rationalisatie van de structuur van de Gezondheidszorg een der eerste oogmerken zijn.

2) De plaatselijke overheden behoren naar de mening van de partij een belangrijk deel van de verantwoordelijkheid voor de sociaal-medische gezondheidszorg te dragen.

Dit geldt in het bijzonder voor de voorzieningen van meer specifiek lokale aard. Waar gewenst kunnen particuliere instellingen de inrichtingen exploiteren. De lokale overheden moeten een doelmatige coördinatie van de werkzaamheden van particuliere instellingen bevorderen.

3) Het Ziekenfondswezen moet grondig worden herzien. Hierbij staat D'66 een doorbreking voor van de op levensbeschouwelijke en maatschappelijke basis geschoeide organisatie, die in hoge mate ondoelmatig is gebleken. Dit is een der voornaamste redenen, dat de ziekenfondsen onevenredige hoge kosten hebben.

4) Het toenemend tekort aan praktiserende huisartsen vormt een ernstige bedreiging voor de gezondheidszorg in Nederland. Daarom moeten de volgende maatregelen worden genomen, die op korte termijn verlichting kunnen brengen:

- a) vorming van gecombineerde huisartsen-praktijken moet met kracht worden bevorderd;
- b) verantwoorde sociale voorzieningen voor huisartsen moeten op korte termijn tot stand komen.
- c) gestreefd moet worden naar verkorting van het theoretisch gedeelte van de artsen-opleiding.

Bejaardenzorg

5) Bejaarden moeten niet als afzonderlijke groep maar als gewone mensen worden behandeld.

Toelichting: Eind 1965 waren er bijna 1.2 miljoen mensen in ons land, die 65 jaar en ouder waren. Het is te verwachten, dat dit aantal nog zal toenemen. De huidige samenleving is er nog niet in geslaagd om het probleem van de bejaarden behoorlijk op te lossen. Onderzoek op dit terrein dient, ook internationaal, sterk te worden gestimuleerd. Als bijdrage tot een oplossing van het probleem kan worden gesteld dat bejaardentehuizen en woningcomplexen dienen te worden gebouwd temidden van woonwijken opdat de verschillende leeftijdsgroepen normaal kunnen communiceren. Deze inrichtingen zouden bovendien meer het karakter van verzorgings- en serviceflats dienen te hebben. De centrale overheid zou via de gemeenten de bouw van deze inrichtingen dienen te subsidiëren, om daardoor ook bij te dragen aan een oplossing van het woningprobleem.

Zwakzinnigen

6) De voorzieningen voor chronisch geestelijk gehandicapten moeten zo snel mogelijk aan de behoeften worden aangepast.

Toelichting: Het probleem van het geestelijk gestoord zijn zal de komende jaren steeds meer de aandacht vragen, enerzijds als gevolg van het feit dat het het levenstempo in de

moderne maatschappij een groot aantal mensen teveel wordt, anderzijds omdat jaarlijks 7500 kinderen worden geboren, die als zwakzinnig kunnen worden beschouwd. Van dit aantal zullen er gemiddeld 750 hun hele leven in een inrichting verpleegd moeten worden. Een beter toelatingsbeleid, gebaseerd op niet-confessionele criteria, en bespoediging van de bouw van inrichten zullen hoofdzakelijk zijn om het tekort van 16.000 bedden weg te werken.

Bevolkingspolitiek

7) De overheid heeft tot taak ervoor te zorgen dat in ons land de kennis en de middelen voor rationele gezinsplanning vrij toegankelijk zijn.

8) Ten aanzien van de kennis geldt dat de opnemng van sexuele voorlichting in het onderwijsprogramma moet worden bevorderd.

Toelichting: Het is niet wenselijk dat de overheid de opnemng van sexuele voorlichting in het onderwijsprogramma verplicht stelt. De uiteindelijke verantwoordelijkheid komt hier aan de plaatselijke schoolbesturen toe. Gezien de ouderlijke verantwoordelijkheid kan het bijwonen der lessen niet verplicht worden gesteld.

9) Ten aanzien van de middelen zullen anti-conceptionalia in het algemeen op zo ruim mogelijke schaal verkrijgbaar moeten zijn. Een uitzondering op deze vrije verspreiding worden gemaakt voor de middelen, waarbij hulpverlening door de arts onmisbaar is. De pil dient slechts op doktersrecept verkrijgbaar te zijn. Zij zal in het ziekenfondspakket moeten worden opgenomen.

Gezondheidsbescherming

10) De sterk toenemende vervuiling van lucht, water en grond gaat een dusdanige bedreiging vormen van de gehele volksgezondheid dat de overheid aan de bestrijding hiervan de hoogste prioriteit moet verlenen. Deze prioriteit geldt zowel de mobi-

lisatie van al het wetenschappelijk potentieel in ons land ter bestrijding van dit probleem als ook het op korte termijn treffen van ingrijpende wettelijke maatregelen. Aan de eventuele financiële gevolgen wat betreft overheidsuitgaven op dit punt moet eveneens voorrang worden gegeven. In beginsel moeten de kosten der bestrijding van de vervuiling door de veroorzaker worden gedragen.

Toelichting: Het wordt hoog tijd dat wettelijke maatregelen worden ingezet tegen voortgaande verontreiniging van het milieu. Principeel uitgangspunt hierin is dat de kosten ter bestrijding voor rekening komen van de eigenaar van de verontreinigende bron, en dat deze voor eventuele resulterende schade aansprakelijk wordt gesteld. Gelijk elders in de wereld zouden filters op uitlaatpijpen van motorrijtuigen verplicht moeten worden gesteld. Gelijksoortige maatregelen moeten gelden voor industrieën. De overheid moet aan de bestrijding van deze gevaren, die ons land steeds minder leefbaar maken, een eerste prioriteit te verlenen.

11) Een effectievere bestrijding van het lawaai in het verkeer is noodzakelijk. Een stringente wettelijke regeling alsmede een doeltreffende controle hierop, moet spoedig tot stand komen. Daarnaast zal een wettelijke regeling moeten garanderen dat bij nieuwbouw zowel de interne als externe gehorigheid tot het minimum wordt beperkt.